

szorgalmasabb és legkiválóbb dolgozótársa e lapnak hosszú időn keresztül egy nő volt: Harriet Martineau, a híres unitárius veterán tudós és bölcész, dr. J. Martineau testvére. Egy ideig e nő tollából mindennap kerültek különféle cikkek a nevezett lapba, sőt a mi szokatlan, nem ritkán irt vezércikkeket, melyeknek határozott, tiszta és mélyreható szelleme nagy hatást gyakorolt az olvasó közönségre általában. Keleti és amerikai utjairól szóló jegyzetei, valamint többoldalu cikkei, könyvalakban is megjelentek, melyeket »az egész ország, valamint Amerika is őszinte lelkesedéssel fogadott.«

Egy másik cikk e lapban Kossuth 1851-iki diadal-utjáról ad számot, melyről egykoru följegyzések szerint állítják, hogy »versenyzett a királynőével.« Ezután az író elbeszéli, hogy 1 penny-aláírás útján miként gyűjtötte össze az angol nemzet a pénzt, melyen Shakespeare összes műveit fényesen bekötve, valamint a nagy brit költő szülőházát jelképező díszes tokot elkészíthették s »nemzeti ajándék« neki átadhatták, mint a ki »Shakespeare műveiből fogságában tanulta meg azt a nyelvet, melynek minden szava, mint a nyíl repült, tüzet gerjesztve, a hová elért.« Ismeretes, hogy Kossuth mily szent érzéssel őrizte ez ajándékot élete végéig. Főképpen neki köszönhetjük, hogy az angol nemzet nagy rokonszenvet érez a magyarok iránt, a mely most, ezredéves ünnepünkre vonatkozólag is többször nyer kifejezést a lapok egyes cikkeiben. Mi pedig ne szünjünk meg hálával adózni a nagy nemzetnek, mely egykor megosztotta hazafiai bánatunkat — és most megosztja örömlünkét, midőn a költő jóslata szerint: »Egy ezredévi szenvedés után« eljött a kor, melyben többé nem »halált«, hanem »életet« kér a magyar!

LÖFT ÖDÖN.

KÜLÖNFÉLÉK.

UNITÁRIUS NEMZETKÖZI CONGRESSUS. Amaz összejövetelek közt, melyek az ezredéves emlékűnnep alkalmából Budapesten tartatnak, fog helyet foglalni az unitáriusok nemzetközi congressusa is, melyet főt. *Férencz* József püspök ur tervez s a melyre külföldről már többen előre megígérték megjelenésüket. A főt. püspök ur már meg is tette elaterjesztését az iránt az E. K. Tanácsnak és most egy külön bizottság foglalkozik a congressus előkészítésével. A meghívók bel- és külföldre nem sokára szét fognak küldetni. A congressus ideje sept. 9. és 10. napjaira állapított meg, mire előre is felhívjuk egyh. tanácsosaink s hitrokaink figyelmét, hogy a kiállítás megtekintését a congressusban való részvétellel köthessék össze.

CALIFORNIAI LEVÉL. Közöljük e levelet, mint a hitrokonság érteinek egy szép nyilatkozatát:

Egyesült-Államok
California, Alameda, 1896. jan. 23.

Kedves testvérem! Őszinte köszönetet mondok szíves leveleért és hálát érzek ön iránt, hogy szíves volt nekem írni. Nagyon tetszettek nekem szíves szavai. De elcsodálkoztam, hogy engem „Honorable“ nek czimzett,

mert nálunk csak a közéletben szereplő embereket s államférfiakat cizmezik így. A törvényszéki bírákat is „Honorable“-nek mondják. Én egyszerűen Mr. vagyok. Különben nagyon örvendtettem, hogy olyan jól ír angolul. Ugy hiszem, hogy Angliában tanulta e nyelvet, mert megjegyeztem, hogy mindig „honour“-t ír s nem „honor“-t, mint az amerikaiak. Levele szép kifejezése a jóakaratra és testvéri érzésnek s én is szeretném, ha oly szép modorban írhatnék. Az sokkal finomabb levél, mint a milyennek az enyém tetszhetik.

Nagyon örvendek, hogy levelem olyan szép érzelmeket keltett önben, én azokat igazán, őszintén köszönöm. Én ön iránt mindig szeretetteljes tiszteletet fogok érezni, mely ön felé kiterjed a föld és tenger annyi mértföldein keresztül egy szent közösségben, melyet mint ember, mint az örök, szerető Istennek gyermeke érzek és egy még szorosabb, még szentebb közösségben, az unitárius hit közös reményében és aspiratiojában. Gondoljunk egymásra mindig, mint testvérek, mint annak a gyermekei, ki a csillagokat összetartja, s a ki kinyilvánítja magát a virág illatában és az emberi szív szeretetében is, ki a mi Atyánk és Istenünk. Munkáljunk együtt az emberiség javáért, Isten országának a földön felépítéseért. Valóban nagyon köszönöm szép szavait s önnek, mint keresztény embernek áldást kívánok, s mint lelkésznek, mint az igazság tanítójának, Istentől sikert s áldást könyörgök. Nagyon távol vannak egymástól az ön városa és az enyém, nagy távolság van a mi continensünk legszélsőbb pontjától az ön hazájáig; de örvendek, hogy irtunk egymásnak és kicseréltük üdvözetünket, mint testvérek, az unitárius ügyben. Nagy gyönyörűségem volt, hogy olvastam levelét, mely egy más országból, egy más nép fiától jött, mert az azt éreztette velem, hogy nem egy kicsi kiterjedésű vallásnak vagyok hive, hanem egy egyháznak a tagja, a melynek tagsága kiterjed a tengeren keresztül Angliára s az ön hazájára és egyesít minkef a világra és az emberi életre nézve való nagyszerű kilátásban, egyesít az Isten jósága nagyszerű eszményében és a halhatatlanság iránt való reményben.

Ugy örvendek, hogy üdvözetet kaplam egy unitárius lelkésztől, egy oly távoli országból és én azt a reményt ápolom, hogy talán megjön nekem is az alkalom, mikor a tengert átszelhetem és önnel szemtől-szembe állhatok s kezét megszoríthatom, üdvözölve önt, mint testvért és barátot. Tudom, hogy ön is üdvözölne engem.

Az unitárius egyház Amerikában nem oly nagykiterjedésű, mint a régi egyházak, mert, tetszik tudni, a mi egyházunk sokkal fiatalabb, mint a többi egyházak, s mégis a legnemesebb gondolkozók és legjobb szellemek unitáriusok, még azok is, a kik névleg nem tartoznak a mi közösségünkbe, úgy, hogy Amerika legjobbjainak vallásos gondolkozása unitárius. Channing, a mi hitünknek ez országban legnagyobb atyja, ezelőtt csak félszáz évvel élt, holott a régi vallásokat akkor hozták be, mikor continensünkre spanyolok és francziák telepedtek, kik a katolikus hitet hozták be és az angolok azután a protestans vallásokat.

Dr. Channing tekintetik Amerikában hitünk alapítójának és nagy embereink közt Gannett Ezra, Pency, Parker, May Samuel, Furnese W.,

dr. Hale Eduard, dr. Freemann Clarke és mások nevei különösen tiszteletben vannak.

Remélem, hogy a mit irtam, érdekelni fogja önt. Remélem, hogy levelem érdekes lesz önre nézve, a mint az ön levele volt reám nézve.

Biztosítva önt becsülésem, érdeklődésem, tisztelettem felől, maradok nagyon tiszteletteljesen, szeretettel és hitrokoni érzettel öné

J. F. Buttrick.

COLLIER KÓBERT elébb chicagói, utóbb new-yorki lelkész öregsége miatt nyugalomba vonul. Az amerikai unitáriusok egyik legkiválóbb hitszónoka közelismeréstől kísérvé vonul vissza a nyilvános szerepléstől, melylyel az unitarizmus ügyének annyi szolgálatot tett. Helyét *Savage* bostoni lelkész fogja elfoglalni. Collier többször kifejezte, hogy a mikor eljön az ideje, hogy visszalépjen, *Savage*-t szeretné a maga helyén látni. És a new-yorkiaknak sikerült is a híres szónokot Bostontól elhódítani. Különben az unitarizmus általánosabb érdekeire való tekintettel, mert a fizetése 8000 dollár nem igen lesz nagyobb, mint Bostonban, fogadta el a meghívást.

SERVET-UTCZA MADRIDBAN. Madridban egy genfi ur, a ki Servét iránt érdeklődött, nem csekély meglepetésére egy utcزát látott, a melyre fel volt írva „Rua Michele Serveto“, és megjegyezte, hogy ezt Genfben felírva még nem látta.

A HOLT KÉZ. A királyi kuriának mart. 29-én tartott polgári teljes ülésében hitelesítették azt a döntvényt, a melyet a kuria február 1-én hozott, *hatályon kívül helyezvén vele a holt kézről szóló törvényeket*. Mivel az érdekelt körök e határozatnak s megokolásának hiteles szövegétől tették függővé állásfoglalásukat e nagyfontosságú döntvénynyel szemben, ismertetése, azt hisszük, közérdeklődésre számíthat. A kérdés a következő volt: Az egyházaknak ingatlan vagyonszerzését tiltó, ugynevezett holtkézről szóló törvények, nevezetesen az 1498: 55., 65.; 1647: 17. és 1715: 16. törvénycikkek hatályban vannak-e még? és ha igen, kiterjed-e azoknak hatálya az önkormányzati joggal (autonómiával) bíró egyházakra? — *Határozat*. Az egyházaknak, egyházi testületeknek s egyházi személyeknek ingatlan vagyon szerzését tiltó ugynevezett holtkézről szóló törvények, nevezetesen az 1498: 55. és 65., az 1647: 17. s az 1715: 16. törvénycikkek és különösen az ország erdélyi részeire vonatkozóan az Apr. Const. I rész 1 czimének 10. és I. rész 6. czimének 2. cikke a változott viszonyoknál fogva *elavulván, nincsenek hatályban*. — A terjedelmes megokolás a holt kézről szóló törvények histórikumából azt következteti, hogy e törvények az ősiségi intézmény háramlási jogának védelmére szolgáltak és annak eltörlését maga után vonja, hogy e törvények hatályon kívül helyeztessenek. Kétséget nem szenved, ugymond, hogy a holtkézi törvények a katolikus egyházak, egyházi testületek s egyházi személyek birtokszerzését korlátozták, ellenben minden más, a törvényesen bevett vallásfelekezetekhez tartozó felekezet egyházainak birtokszerzési képessége semmiféle korlátozásnak alávetve nem volt. Okszerűen fel nem tehető, hogy az 1847—48. évi törvényhozás az ugyanez évi XX. törvénycikk 2 §-ának azzal a nagy horderejű kijelentésével, hogy a hazában törvényesen bevett

minden vallásfelekezetre nézve különbség nélkül tökéletes egyenlőség és viszonyosság állapított meg, éppen a katolikus egyházzal szemben a jogegyenlőség elvét megcsonkítani s a bevett többi vallásfelekezeteket a birtokszerzés tekintetében nálánál nagyobb jogositványokkal kívánta volna felruházni. E feltevés nyílt ellentétben állana az 1847—48-iki törvények szellemével. Majd utal a megokolás arra, hogy 1861. után a telekkönyvi hatóságoknak az a gyakorlata, hogy a katolikus egyházak, egyházi személyek részéről történt tulajdonszerzések alapján részükre a tulajdonjogot a legfelsőbb jóváhagyás igazolása nélkül is bekebelezették. Azok tehát jelentékeny értékű ingatlanok telekkönyvi tulajdonosaivá váltak enélkül, hogy ez ellen bármely oldalról is felszólalás történt volna; a mely bevégzett tényekkel szemben e tulajdonszerzések érvényessége, az adott viszonyok közt, többé kérdés tárgyává nem tehető. Fordultak ugyan elő esetek, a melyekben az illető egyházak s egyházi testületek a részükről kötött jelentékenyebb adásvételi jogügyletek legfelsőbb jóváhagyását kieszközölték; ennek azonban az érvényesség magánjogi kérdésének felvetése nélkül annyiban volt és jelenleg is annyiban van jelentősége, a mennyiben a jóváhagyás iránti kérelem a legfelsőbb kegyuri jogban rejlő főfelügyeleti és ellenőrzési jogból folyó szempontokban találja indokát. Végül megjegyzi a megokolás, hogy a határozat csakis a holt kézről szóló törvényeken alapult szerzés-képességi hiány megszűnésére vonatkozik, tehát ezzel némely szerzeteknek saját rendszabályaikból, vagy egyáltalán a befogadás közjogi hiányából folyó szerzési képtelensége nem érintetik. (*Pesti Napló.*) — Erre csak annyit jegyzünk meg, hogy a mi birtokszerzési egyenlőséget illeti, hát ahoz a prot. egyházaknak meg kell adni azt az alapot is, mit a kath. egyház már rég megkapott.

TELKES SIMON, a központi névmagyarosító társaság elnöke, (Buda-pest, I. ker. Attila u. 137. sz.) a millenium alkalmából lelkes felhívást bocsátott ki, hogy a kinek neve nem magyaros hangzásu, magyarosítsa.

A REF. EGYHÁZ VESZTÉSÉGEI. *Sárkány Ferencz*, a kolozsvári ref. gymn. nyug. tanára, szeretett, egyenes jellemű ember, utóbbi időben a kolozsvári ref. egyház gondnoka, meghalt 75 éves korában. A másik veszteség *Lukács Ödön*, nyiregyházi lelkész, jeles egyh. író és szónok, ki élete delén szólíttatott el.

GYÁSZIUREK. *Sepsi-szentiványi özv. Szentiványi Józsefné*, szül. Szentiványi Krisztina, febr. 20-án 83 ik évében jobblétre szenderült. Nagy erényekkel ékes, tisztelt urnó végezte be áldásos életét, ki mint családanya és honleány széles körben volt ismeretes. Szentiványi Gyula, nyug. kir. ítélőtáblai tanácselnök, Szentiványi Miklós, Háromszékvármegye főjegyzője, Szentiványi József, kir. albíró, Szentiványi Gábor és Szentiványi István édes anyjukat veszítették benne, kinek áldva őrzik drága emlékét. Hamvait Sepsi-Szentiványban a családi sirboltba, általános részvét közt, helyezték örök nyugalomra. — Májai István tordai tanárt érzékeny veszteség találta. Fia, *Májai Zoltán*, a m. kir. honvédségi ludovica akadémia IV. éves növendéke jan. hóban elhunyt. — *Koncsag Elek* † febr. hóban, 64 éves korában Székely-Kereszturt,

Koncsag Viktor édes afjját s az egyházközség egyik legjobb tagát vesztette benne. — Özv. *Siménfalvi Sámuelné*, Nagy Zsuzsánna † 87. évében F.-Rákoson. Gyermekei: Siménfalvi Sándor, György, Zsuzsa, özv. Benedek Jánosné s Anna, Ferencz, Lajosné s nagy kiterjedésű család gyászolja a jó nőt. — Székely László, megyei levéltárnok Tordán márt. 1-én elvesztette nejét, *Blaha Vilma*t, kivel 20 évig élt boldog házasságban. — *Sárdi Imre*, a kövendi egyházközség énekvezére † márt. 14-én 69-ik évében. Az unitárius egyházban szép nevet szerzett. Sárdi családnak volt egyik méltó tagja. Sárdi Samu, kolozsvári főisk. tanár édes atyját gyászolja az elhunytban. — *Frank-Kiss J. Jenő* † ápr. 16-án 34. évében. Kolozsvári egyházközségünk egyik legrégebbi családjából származott, jeles képzettségű kereskedő és nemes lelkületű ember volt. Elhunytá testvéreit, Frank-Kiss Bertát, Molnár Józsefnét és dr. Frank-Kiss Istvánt érinti a legfájdalmasabban.

Aranykönyv

AZ „EZERÉVES EMLÉKLAPRA“ TETT KEGYES ADOMÁNYOK.

(Első közlemény.)

1. Kénosi Sándor József, kir. közjegyző Déva	10	ft.
2. Id. Széll Géza, kereskedő Sz.-Keresztur	2	”
3. Szentiványi Miklós, megyei főjegyző S.-Szt.-György .	5	”
4. Radó János, pénzü. titkár Déva	5	”
5. Gál János, körjegyző Lóna	1	”
6. Székely János, polgári isk. tanár Torda	10	”
7. Rédiger Béla ny. alispán Torda	2	”
8. Székely András, lelkész Baal	2	”
9. Bedő Albert, államtitkar Budapest	100	”
10. Agh Ferencz, ügyvéd B.-Hunyad	2	”
11. Nagy Miklós, gyógyszerész B.-Hunyad	2	”
12. Ürmösi Sándor, lelkész Tarcasfalva	1	”
13. Benzédi Ferencz, tan. Tarcasfalva	1	”
14. Deák Miklós, gy. ivén Ürmösről: Deák Miklós lelkész	1	ft.

Bölöni Vilmos 50 kr. Erdő András 20 kr. Bodi János id. 10 kr. Bodi János ifj. 10 kr. Boros István 20 kr. Kocsis András 20 kr. Bodi József 5 kr. Budai T. András 10 kr. Ambrus István 50 kr. Galamb György 10 kr. László Mihály 10 kr. Csutka Ferencz ifj. 10 kr. Csutka Mihályné özv. 5 kr. Fazakas Sára 10 kr. Csutka Jánosné 5 kr. Szabó András 4 kr. Nyárádi András 4 kr. Gáspár Miklós 4 kr. Szarvadi György 10 kr. Erdő Bálint 10 kr. Nagy János 20 kr. Bodi Mózes (Mihályé) 20 kr. Erdő József 10 kr. Tordai István 20 kr. Tóth György 20 kr. Szász D. István 20 kr. Csutka József 10 kr. Csere István ifj. 20 kr. Erdő Mihály alsó 20 kr. Tordai György 20 kr. Özv. Szász Mihályné 20 kr. Musán Istvánné 10 kr. Bunika János 5 kr. Erdő György 10 kr. Erdő István 10 kr. Szász Mihály id. 20 kr. Bodi András k. bíró 50 kr. Bodi Mózes id. 10 kr. Gyerő Mihály 30 kr. Mihály Mihály 10 kr. Mihály István 10 kr. Gyerő József 10 kr. Özv. Gyerő Józsefné 20 kr. Id. Bodi Mihály 10 kr. Bodi György 10 kr. Nagy Samu 10 kr. Szász János 5 kr. Mihály András 10 kr. Erdő B. András 20 kr. Gyerő Andris 10 kr. Gyerő Dávid ifj. 20 kr. Gyerő Miklós 20 kr. Bodi Mihály felső 10 kr. Ambrus Józsefné 5 kr. Bodi István 5 kr. Gyerő Mihály felső 20 kr. Budai István felső 10 kr. Balázs János 20 kr. Budai Mihály felső 20 kr. Budai P. Andris 10 kr. Kovács Boris 5 kr. Abel Mihály felső 15 kr. Szabó György 10 kr. Abel János felső 5 kr. Abel János ifj. 20 kr. Szarvadi János 10 kr. Fejér György 20 kr. Fehér András 20 kr. Musán